

tament cap vida». Reconeix, doncs, que és mort no sols a tot Mallorca i Menorca, sinó també a l'Alguer —àdhuc allà diuen *defensar*, dada important com a testimoni indirecte del català del S. XIV que hi fou portat i hi romangué quasi incommutat—, a tot el català oriental (amb l'excepció única de la ciutat de Tarragona) i a la major part de l'occidental. En els altres llocs sí que varen demanar-lo. És a dir l'afirmació de la vida de *defendre*, que ells donen, es funda en dades, com diem els dialectòlegs, *extorquides*: «¿diu *defendre*, oi? com ho diu en passat?, etc.». Així ho varen fer amb un fill de la ciutat de Tarragona i que naturalment sabia el castellà, i podia témer que creguessin que ell no sabia el mot *defender*. És evident que una dada així està despullada de tot valor a Tarragona —capital de «província»...—, i en té poc o cap en els altres llocs on anotaren el mot.

A St. Martí de Maldà l'informant contestà que sí a l'infinitiu *defendre* —o sigui la forma directament extorquida— però «que no s'usava cap altra forma» (!) sinó només les de *defensar*; respostes semblants a la Granadella i a la Pobla de Segur: «verb defectiu», diuen Alcover-Moll; verb mort, extorquit, devem haver de creure; cal sospitar que algú els havia dit (o havien trobat algun indici) que el mot era viu en parlars occidentals, i per això el demanaren a tota l'àrea d'aquest dialecte, no en el de l'oriental, i llavors, naturalment, obtingueren respostes en aquell. Altrament no pas pertot, car no el donen en altres localitats occidentals (ultra les esmentades) que Benavarrí, Tremp, Tamarit de Llitera, Fraga i Falset (res de la zona central, ni Est ni Nord); potser sí que resta viu a la zona Benavarrí-Tamarit-Fraga i algun altre lloc veí de les Marques d'Aragó (tinc un vague record d'haver-l'hi sentit alguna vegada). Fins en el País Valencià reconeixen que ja no varen obtenir-lo en algunes poblacions del Nord: Vinaròs i Lluçena.

En fi, ni en terra valenciana guardem-nos de creure que es digui *defendre* amb caràcter general. Els diccs. d'Escrig, 1851, i de MGadea, que no són pas imitadors de l'ús del Princ., posen juntament *defensar* i *defendre*; el F. Pastor-G. March també, i com a traducció del cast. *defender* donen *defensar* en primer lloc, *defendre* després; Ga. Girona, tots dos també, en el Maestrat.⁵ Fora d'allà hi ha una veritable unanimitat dels diccs. anteriors a Fabra i Aguiló a no donar més que *defensar* i (callar totalment *defendre*).⁶ Començant per OPou: ell, que sempre consigna juntes la forma usual a València junt amb la del Princ. o de Girona, no registra més que «*defensarse de algú*: defendere se ab aliquo» (*TbPu.*, 173): els seus patrons en la clerecia valenciana, i en la impremta de València, que l'obligaven sempre a afegir el mot usual per a ells, en aquest cas acceptaren *defensar* com a únic. Igual Lacav. (llarguíssim article de *defensar*, ni un mot de *defendre*), totes les eds. del *DTO.*, Belv.; igual els diccs. mallorquins *DFgra.*, *DAMen.*, Tarongí, i el menorquí de Febrer i Cardona (princ. S. XIX).

Alguna dada solta complementarà. A Barcelona es diu *el dafénsa* o *la dafénsa*, a Girona i Empordà

dafénsa. *Defensar-se* en el sentit de 'anar tirant, no patir, no estar arruïnat', és una expressió també usada en francès colloquial, *se défendre*: alguns havien afirmat que era una dita deguda a una visió pessimista, inventada o pròpia del període francès de la «dròle de guerre» (tardor 1939-maig 1940), però Spitzer va mostrar (*MLN* LVI, 81-89) que no era recent en francès sinó ja documentada des de 1860: ara bé en català ens és ben familiar, cf. les frases que cita *AlCM* *defensar el jornal* 'guanyar-se'l, no deixar-lo perdre', a l'Empordà, «aquest, tan jove com el veus, *defensa* un jornal de catorze pessetes» a Mallorca.

DERIV.: *Defendement* (Jaume I, supra). *Defendent* (S. XV). *Defendible*. *Defenedor* [S. XIII, *Cost-Tort.*; JoMartorell, Ag. I, 96, 129, 166]; *defenedor*; *defenement* [Muntaner]. *Defensa* [Muntaner]. *Defensió* [Llull]; «mortien en les batalles en *defensió* de la cosa pública», JoMartorell, Ag. II, 52], pres del ll. *defensio*, -onis, 'defensa'; amb variant antiga *defensó* [Jaume I, Muntaner]. *Defensional*. *Defensible*. *Defensiu*, adj. [JoMartorell]; m. 'bosseta de roba amb alguna relíquia o estampeta, a la qual creuen virtuts protectores' mall.; d'ací a Menorca, la forma alterada «*defensillos*», llibret en 32º que conté diversos impresos piadosos (en particular fragments d'un capítol diferent de cada un dels quatre evangelis: el posen a les criatures i de vegades als adults, com a testimoni de religiositat, però també sovint «com a *defensillo* contra els mal-te-vuis i embruixaments», Camps Merc. (*Folk. Me.* I, p. 67). *Defensivol*. *Defensor* [c. 1500], pres del ll. *defensor*, -oris, id.; *defensoria*; *defensori*.

De la mateixa arrel que *defendere* és derivat, amb un prefix de sentit oposat, el ll. *offendère* 'xocar', 'atacar', d'on es prengué el cat. *ofendre* [Llull]: «senyer cavaller: prech-vos que-m digats per què portats armes—. Lo cavaller respòs: —Per ço que-n puscha *defendre* mon cors contra aquells qui mi volran *ofendre*» (*Blanq.*, *NCl.* II, 49); «*ofendre* sos enemichs, e *defendre* los amichs», Joanot Martorell (*Tirant lo Blanc*, edició Aguiló I, 46.20). *Ofensa*, pres del ll. *offensa* 'xoc', 'ofensa' [Llull]: «membrats, memòria, quantes són les *offences* que fan tots jorns a Déu» (*Blanq.* IV, 163); abans s'havia dit *ofensió*, del ll. *offensio*, -onis, id. (més clàssic que *offensa*). *Ofensiu* [JoMartorell «arma *ofensives* e defensives», § 33]; *ofensiva* f. *Ofensor*. *Ofenedor*. *Ofenós*.

Devesa 'prada reservada, que no es dalla i hi pastura el bestiar que hi té dret' [926]: en un doc. on pot ser apellatiu, si bé no és clar que no sigui NL: «facite scripturam de alode meo, quod abeo in comitatu Ausona, quod dicunt *devesa*» (P. de Bofarull, *Condes de Bna. Vind.* I, 88); «in ipsa *devesa* que est in comitatu Ausone, ipsa mea quarta parte», a. 966 (R. d'Abadal, *Eixalada i Cuixà*, p. 195; Bast-Bass., 866 donen encara 4 altres docs. del mot, escrit *devesa* en el S. X i més de l'XI).

El mot *devesa* prové per via rigorosament hereditària del ll. DEFENSA 'privada, prohibida', femení del participi de DEFENDERE; d'ací vénen també l'oc: *devesa*,